

AKCIJA ZA SOCIJALNU PRAVDU

The Minor Foundation
for Major Challenges

SKUPŠTINA CRNE GORE

KABINET PREDSJEDNIKA

Predsjednik Skupštine **mr Aleksa Bečić**

Poslanički klubovi Crne Gore

VLADA CRNE GORE

KABINET PREDSJEDNIKA

Predsjednik Vlade **dr Zdravko Krivokapić**

Podgorica

U vezi sa pitanjem pravedne tranzicije za grad Pljevlja i ukupno sa pitanjem budućnosti rudarsko energetskog kompleksa u Pljevljima, Nevladina organizacija Akcija za socijalnu pravdu upućuje preporuke, a imajući u vidu sa jedne strane činjenicu da energetski sektor Crne Gore zavisi u velikoj mjeri od proizvodnje električne energije iz Termoelektrane Pljevlja i da rudarsko energetski sektor u Pljevljima obezbjeđuje za lokalno stanovništvo zaposlenost od nekoliko hiljada radnih mjesta, a sa druge strane zahtjeve Evropske Unije da se mora prestati sa proizvodnjom električne energije iz termoelektrana u dogledno vrijeme i da je postojeća Termoelektrana Pljevlja potrošila 20.000 radnih sati dozvoljenih od Evropske energetske zajednice

PREPORUKE

- Potrebno je izmjenama Zakona o energetici jasno propisati obavezu za Vladu Crne Gore da u roku, od najmanje godinu od usvajanja izmjena Zakona o energetici, donese Nacionalni klimatski plan, koji će jasno propisati rokove za prelazni, odnosno tranzicioni period u pogledu budućnosti rudarsko energetskog kompleksa u Pljevljima, u kom periodu će doći do uključenja najvećeg broja društvenih činilaca u ovo pitanje; Postojećim Zakonom o energetici je propisana obaveza donošenja Nacionalnog klimatskog plana u roku od šest mjeseci, ali ta obaveza nije ispunjena, a u međuvremenu je pitanje

budućnosti Termoelektrane u Pljevljima dobilo na značaju, jer je potrošeno dozvoljenih 20.000 radnih sati, a energetska kriza u Evropi je uticala na ogromno uvećanje cijena električne energije na međunarodnom tržištu;

- Nacionalni klimatski plan mora biti plod najširih konsultacija na nivou države i lokalnih samouprava, pogotovu lokalne samouprave u Pljevljima, a kroz organizovanje velikog broja rasprava i okruglih stolova i ozbiljnog, a ne fiktivnog razmatranja svih predloga, sugestija i preporuka; Prednje naročito imajući u vidu da pljevaljski rudarsko energetski sektor obezbjeđuje najmanje trećinu električne energije u zemlji, ima veliki uticaj na zaposlenost u lokalnoj samoupravi Pljevalja, ali i uzrokuje ogromne posljedice po zdravlje i životnu sredinu u Pljevljima;
- Skupština Crne Gore na nivou konsultacija, a uključujući sve političke subjekte zastupljene u njoj, te kroz pozive upućene svim zainteresovanim subjektima iz svih oblasti društvenog života (akademska zajednica, ekonomska zajednica, ekološka zajednica, organizacije civilnog društva...), treba da se uključi u pitanje budućnosti rudarsko energetskog sektora u Pljevljima, te formira posebno radno tijelo, koje će se u intenzivnom roku baviti ovom temom i donijeti odgovarajuće zaključke, naročito u pogledu roka, odnosno perioda do kada će se u Pljevljima proizvoditi električna energija iz postojeće Termoelektrane Pljevlja;
- U paralelnom procesu, Vlada Crne Gore treba da provede postupak za izradu relevantnih cost benefit analiza, koje će analizirati ekonomski uticaj zatvaranja rudarsko energetskog kompleksa u Pljevljima na lokalnu zajednicu i na državu (u pogledu uticaja proizvodnje električne energije) i predložiti alternativne razvojne modele za grad Pljevlja, a koje će obuhvatiti pravedna rješenja za lokalno stanovništvo, koje će u određenom vremenskom periodu moći da se zaposli na novim radnim mjestima, te će se tako izbjeći mogućnost da proces zatvaranja rudarsko energetskog kompleksa dovede do daljeg raseljavanja stanovništva i utiče da sredina postane nerazvijena;
- U paralelnom procesu, Investiciono razvojni fond Vlade Crne Gore treba da provede postupak za kreiranje posebnih kreditnih linija, koje će biti projektovane za zapošljavanja u Pljevljima u svim onim narednim godinama, u kojima će teći proces postepenog zatvaranja rudarsko energetskog kompleksa, a naročito nakon što dođe do njegovog zatvaranja i prestanka proizvodnje električne energije iz postojeće Termoelektrane Pljevlja, te sve sa ciljem da proces tranzicije za grad Pljevlja i njegove stanovnike bude što pravedniji;
- U paralelnom procesu, Vlada Crne Gore i njeni resorni organi treba da provedu postupak za izradu relevantnih studija o uticaju, kojeg na zdravlje i životnu sredinu ima postojeći model industrijske proizvodnje, zasnovan na proizvodnji električne energije iz termo izvora, kao i uticaja, kojeg će na zdravlje i životnu sredinu imati budućni modeli razvoja u Pljevljima, što sve treba da posluži kao orijentir za prihvatanje onih privrednih modela, koji će imati najmanji uticaj na zdravlje i životnu sredinu; Prednje posebno imajući u

vidu da su građani Pljevalja, koja su obezbjeđivala trećinu, polovinu ili dvije trećine električne energije zemlji na godišnjem nivou, godinama živjeli u dimu otrovnih gasova, dok je uticaj na životnu sredinu i njeno uništavanje ogroman;

- Kao mjeru pravedne kompenzacije za građane Pljevalja, a dominantno iz razloga navedenog u prethodnom stavu, odnosno preporuci, potrebno je razmotriti modele povoljnih kreditnih modela za građane Pljevalja, subvencija ili drugih modela pomoći;
- Imajući u vidu veliku energetska zavisnost Crne Gore od električne energije, koja se proizvodi u Termoelektrani Pljevlja, Skupština Crne Gore i Vlada Crne Gore, uz uključenost svih zainteresovanih društvenih činilaca, treba da najhitnije kreiraju ekonomski i ekološki održivu listu razvojnih energetskih projekata, zasnovanih na zelenim izvorima energije, a čijoj će se izgradnji pristupiti u relativno kratkim rokovima i koje će zamijeniti postojeći izvor energije iz Termoelektrane Pljevlja;
- Potrebno je formirati posebno tijelo, a na nivou Vlade Crne Gore, uz uključenost ostalih društvenih činilaca, koji će biti zaduženi za pronalaženje fondova i investicionih šema iz Evropske Unije i razvijenih zemalja svijeta, a za pokretanje projekata u Pljevljima, što bi trebalo da u nekom narednom vremenskom periodu zamijeni veliku zavisnost tog područja od industrije, zasnovane na proizvodnji struje na ugalj; Takvo tijelo treba da pruži i pomoć lokalnoj zajednici Pljevalja u cilju pronalaženja najoptimalnijih rješenja i modela razvoja;
- Imajući u vidu da je pokrenut proces ekološke rekonstrukcije postojeće Termoelektrane Pljevlja, vrijedan najmanje 70 miliona eura, da radovi kasne duže od godinu i po, da epidemija covid i dalje traje i utiče na početak radova ekološke rekonstrukcije, a da paralelno teče i proces ispunjavanja međunarodnih obaveza Crne Gore u pogledu zahtjeva za gašenjem termoenergetskih postrojenja, potrebno je u najkraćem roku zauzeti jasan stav da li je potrebno raditi ekološku rekonstrukciju Termoelektrane Pljevlja, jer je opravdana bojazan da bi novac mogao biti uzaludno potrošen, ili se u dogovoru sa Evropskom energetskom zajednicom mogu pronaći drugačiji modeli rada postojeće Termoelektrane Pljevlja (u manjem režimu rada), a novac opredijeljen za ekološku rekonstrukciju iskoristiti za izgradnju novog/ih energetskih objekata u zemlji;
- Vlada Crne Gore i njeni nadležni organi treba da pojačaju komunikaciju sa međunarodnom zajednicom u pogledu ispunjenja obaveza Države Crne Gore u energetskom sektoru, a posebno u kontekstu činjenice da je Termoelektrana Pljevlja potrošila dozvoljenih 20.000 radnih sati, kako bi se usaglasila adekvatna rješenja, koja neće uticati na imidž Države Crne Gore u međunarodnoj zajednici i usporiti njen put ka evropskim integracijama sa jedne strane, ali ni koja neće pogoršati energetska situaciju u zemlji i razvoj lokalne zajednice u Pljevljima sa druge strane;
- Skupština Crne Gore, nakon definisanja niza prethodno navedenih pitanja, treba da donese poseban lex specialis zakon o pravednoj tranziciji za Pljevlja i regulisanju

budućnosti rudarsko energetskog sektora u Pljevljima, koji će lokalnom stanovništvu dati garancije za pravednu tranziciju, a istovremeno će definisati sva ključna pitanja u ovoj oblasti; Prethodno posebno imajući ogromni društveni značaj ovog pitanja i njegov ogroman uticaj na lokalnu zajednicu, ali i Državu Crnu Goru ukupno;

- U slučaju različitih stavova javnosti o ovom značajnom pitanju, potrebno je razmotriti mogućnost organizovanja referenduma, bilo lokalnog, bilo državnog, a na kojem bi građani iskazali svoj jasan stav o pitanju pravedne tranzicije za Pljevlja i ukupnoj budućiosti rudarsko energetskog kompleksa na sjeveru zemlje;
- Radi poštovanja vladavine prava u Crnoj Gori i njenih međunarodno preuzetih obaveza potrebno je formirati posebno radno tijelo, koje će nadzirati rad i ispunjenost uslova Države Crne Gore u pogledu zatvaranja rudarsko energetskog sektora u zemlji i kvalitetne pripreme i provođenja procesa pravedne tranzicije za grad Pljevlja;
- Potrebno je takođe osmisliti kvalitetniju komunikacionu strategiju, sa aspekta svih relevantnih društvenih činilaca, o pitanju pravedne tranzicije u Pljevljima, kako bi se građani podrobnije upoznali sa ovim procesom, te u čitav proces ušlo pravovremeno i izbjegle negativne posledice po građane i društvo.

NVO Akcija za socijalnu pravdu
Pravni savjetnik Ines Mrdović
e-mail adresa: info.asp.ngo@gmail.com

Spuz, 20. decembra 2021. godine

Ines Mrdović